

На основу члана 45. став 1. Закона о Влади („Службени гласник РС”, бр. 55/05 и 71/05 – исправка),
Влада доноси

СТРАТЕГИЈУ
развоја шумарства Републике Србије
„Службени гласник РС”, број 59 од 11. јула 2006.

I. УВОДНИ ДЕО

Уважавајући чињеницу да се шуме и шумско земљиште у Републици Србији простиру на око 2,5 милиона хектара, што чини око 1/3 територије Републике;

уважавајући потребу целокупног друштва да се шумама одрживо газдује, односно да се њима управља и да се користе на такав начин и у таквом обиму да се одржава њихова биолошка разноврсност, унапређује производност, способност обнављања, виталност и њихов потенцијал да у садашњости и будућности испуњавају еколошке, економске и друштвене функције;

увиђајући незадовољавајуће стање шума које карактерише високо учешће шума лошег квалитета, на неодговарајући начин негованих вештачки подигнутих шума и недовољно учешће високо квалитетних и вредних високих природних шума;

сматрајући приоритетом унапређење стања шума кроз одговарајућу обнову, негу и заштиту постојећих и повећање површине под шумама пошумљавањем голети и за пољопривреду непродуктивних и нископродуктивних земљишта;

признавајући да је шумарство, као привредна грана са дугом традицијом, развијеном структуром, кадровским и другим потенцијалима, стеченим научним и стручним сазнањима, значајан сегмент одрживог развоја руралних подручја и Републике Србије у целини;

прихватајући чињеницу да шумски екосистеми представљају основ здраве животне средине и кључни фактор њеног очувања и унапређења и обзиром на значај општекорисних функција шума које нису везане за производњу дрвета као главног производа;

уважавајући чињеницу да је простор Србије веома богат биолошким диверзитетом, углавном садржаним у шумским екосистемима;

уважавајући универзалну природу дивље фауне, као неодвојивог и непроцењивог дела шумских екосистема;

увиђајући да постојећи ниво производно-технолошког процеса у шумарству, услед техничко-технолошке и организационе несавремености и недовољно развијене мреже шумских путева утиче на отежано газдовање шумама;

схватајући да је постојеће стање образовања у шумарству, услед дугогодишњег економског посртања и међународне изолације, довело до стварања прекобројног и недовољно квалификованог стручног кадра способног да се носи са нарастим изазовима и савременим достигнућима у струци;

признавајући да је из истих разлога обим и квалитет научноистраживачког рада на незадовољавајућем нивоу и да не одговара потребама;

полазећи од значаја шуме и као уставне категорије, а истичући да постојећи регулаторни инструменти не обезбеђују на одговарајући начин заштиту и унапређење постојећих шумских ресурса;

посебно истичући проблеме газдовања шумама у приватном власништву које се простиру на око половине укупне површине шума и које карактерише лоше стање и уситњеност поседа, нерешени својински односи, што отежава газдовање, као и чињеницу да је држава заинтересована да учествује у подстицању развоја приватног сектора, ради остварења циљева одрживог развоја;

уважавајући став да је намена земљишта увек отворено питање и да се значајне површине земљишта нерационално користе, као и то да се неопходност разграничења земљишта сматра важним предусловом унапређења стања шума;

схватајући да се јавна предузећа за газдовање шумама у државној својини налазе у незадовољавајућем стању и тек започетом процесу реструктуирања;

узимајући у обзир да дрвно-прерађивачка индустрија још увек није способна да учествује на адекватан начин у развоју шумарског сектора;

посебно схватајући значај имплементације свих преузетих међународних обавеза, као и значај међународне сарадње у развоју сектора шумарства;

признајући да се само смањењем миграције сеоског становништва, побољшањем неповољне демографске структуре и свеобухватним унапређењем услова живота у руралним областима може обезбедити одрживи развој Републике Србије;

заступајући демократски принцип који сваком грађанину омогућава слободан боравак и уживање у шуми, уз услов да јој не наноси штету;

уважавајући и посебно истичући чињеницу да су шумски ресурси у протеклом периоду пружали огроман допринос очувању социјалног мира по цену угрожавања сопственог опстанка, и сматрајући да је потребно да се стабилним и сталним финансирањем активности на унапређењу и заштити шума, као ресурсу од непроцењиве важности, обезбеди трајна подршка и омогући неометан развој за добробит становништва на локалном, националном и глобалном нивоу;

Све ово представља опредељујуће разлоге за дефинисање Стратегије развоја шумарства Републике Србије (у даљем тексту: Стратегија).

II. ПОТРЕБА ЗА НОВОМ СТРАТЕГИЈОМ РАЗВОЈА ШУМАРСТВА

1. Реална забринутост

Укупна површина шума у Србије износи 2.360.400 ха, а шумовитост 26,7%, што је нешто ниже од просечне шумовитости Европе. Површина државних шума, са којима газдују јавна предузећа износи 1.375.553 ха, што је 51,4% површине шума и шумског земљишта у Републици Србији. Осталом шумском површином газдују приватни власници, друга друштвена предузећа и јавна предузећа националних паркова. У укупном шумском фонду лишћари учествују са 90,7% (шуме букве су заступљене са 27,6% укупне површине шума, храстове шуме са 24,6%, остали тврди лишћари 6,0%, тополе 1,9%, остали меки лишћари 0,6% и мешовите састојине лишћара 30%) четинари са 6,0%, а мешовите шуме лишћара и четинара 3,3%. С обзиром да је стање шума у приватном власништву мање познато, детаљније је приказано стање државних шума. Шуме семеног порекла учествују са 39,6%, изданачке 34,6%, шумске културе са 14,7%, шикаре 5,6% и шибљаца 5,5%, што значи да изданачке и деградиране шуме заузимају површину од 45,7%. Просечна запремина је 101,7 м³/ха, у шумама семеног порекла 153 м³/ха, у изданачким 70 м³/ха. Опште стање шума је незадовољавајуће, а садашње стање државних шума карактерише: недовољан производни фонд, неповољна је старосна структура, незадовољавајућа је обраслост и шумовитост, неповољно састојинско стање – велико учешће састојина прекинутог склопа и закоровљених површина незадовољавајуће здравствено стање.

Повећани притисак на шуме резултат је тешких економских услова и повећаних потреба за производима и услугама од шума. Деценијско заостајање у техничко-технолошком развоју и непостојање комуникације са међународном заједницом услед санкција Уједињених нација, институционалне слабости и спорости у прилагођавању променама на глобалном нивоу, и сада присутно управљање и газдовање шумама у практичном, образовном и истраживачком смислу представљају ограничење у развоју шумарског сектора у Србији.

2. Политичке и законодавне промене

Последњих година жеља за што бржим приступањем ЕУ довела је до убрзаног развоја прописа у свим сегментима друштва. Низ закона директно утиче на развој сектора шумарства.

Поред тога, наша земља је потписник многих међународних докумената који се баве очувањем и унапређењем животне средине, а који директно или индиректно утичу на развој сектора шумарства.¹

Најзначајније међународне обавезе које утичу на сектор шумарства су:

- Агенда 21 (1992),
- Оквирна конвенција УН о климатским променама (1992),
- Конвенција о биодиверзитету (1992),
- Конвенција о прекограничном загађивању ваздуха на великим удаљеностима (1979),
- Конвенција о мочварним подручјима (Рамсар) (1977),
- Конвенција о међународној трговини угроженим врстама – ЦИТЕС Конвенција (1973),
- Конвенција о заштити светске културне и природне баштине (1972),
- Резолуције Министарске конференције о заштити шума у Европи (1990, 1993, 1998, 2003),
- Директива Савета Европе бр. 43/92 о заштити природних станишта и станишта дивље флоре и фауне (1992),
- Директива Савета Европе бр. 409/79 о заштити дивљих птица (1979),
- Директива Савета Европе бр. 105/99 о тржишту шумског репродуктивног материјала (1999),
- Директива Савета Европе бр. 2158/92 о заштити шума ЕУ од пожара (1992),
- Директива Савета Европе бр. 3528/86 о заштити шума ЕУ од атмосферског загађења (1986),
- Директива Савета Европе бр. 1615/89 о успостављању информационо-комуникативног система о европским шумама (1989),
- Директива Савета Европе бр. 89/68 о оквирном закону земаља чланица у класификацији дрвне сировине (1968),
- Директива Савета Европе бр. 1232/98 о статистичкој класификацији производа по активностима у Европској економској заједници (1998),
- Натура 2000.

Поред наведених међународних докумената, ова стратегија се базирала и на следећим релевантним стратешким документима ЕУ који се односе на област шумарства:

- Стратегија шумарства ЕУ (1998),
- Стратегија одрживог развоја ЕУ (2002), и
- Стратегија одрживог коришћења природних ресурса и добара ЕУ (2005).

3. Историјски контекст

Још 1332. године путописац Адам Гијон (Шумарство и прерада дрвета кроз векове, 1992) је путујући кроз тадашњу Србију, описивао као земљу богату великим непрегледним шумама, а Ла Мартин 1833. године (Шумарство и прерада дрвета кроз векове, 1992) путује кроз моћне храстове шуме Шумадије, које доживљава као шуме Северне Америке. Први писани подаци о шумском фонду Србије (1884–1885) говоре о 208.000 ха државних шума, 262.000 ха општенародних и јавних испуста и 748.000 ха сеоских и општинских шума (1.218.000 ха шума укупно), а нешто каснијим проценама укупан шумски фонд износи 1.546.000 ха.

Развој идеје одрживог газдовања има свој почетак у Душановом закону (XIV век) (забрана крчења). Иако је слобода Србије на целој садашњој територији била веома далеко, увидевши да народ шуму без оправданог разлога уништава – крчи, у наредби кнеза Милоша, 1821. године (само 17 година након 1. српског устанка или 6

година након 2. српског устанка) издаје заповест којом забрањује крчење шуме како се не би остало без жиропаше и огрева.

На угроженост шума крчењем указује академик Јосиф Панчић, 1856. године, описујући безводне голети западних страна Копаноника и Рашке.

Схватајући потребу радикалне промене односа према шуми, с обзиром да низ накнадних уредби, наредби и решења државе нису битније мењале, по шуму штетне навике народа, 1891. године Народна скупштина доноси први Закон о шумама, чиме практично започиње организовано газдовање шумама у Србији. Овај закон се бави заустављањем уништавања и крчења шуме, поделом шума, прописивањем правила коришћења и обнављања за све шуме, без обзира на власништво, стављајући заједнички интерес испред индивидуалног.

После I светског рата, у току и после II светског рата експлоатисање шума попрема обележја најјаче и интересно најуносније привредне делатности и шуме су, уз рудно благо, главни носиоци привредног живота земље. Улога шуме у том периоду је искључиво привредна, те је логично да је стабилност шуме и принцип одрживог газдовања на најквалитетнијим комплексима прекомерним коришћењем био угрожен до нивоа који је изнудио установљавање Фонда за унапређење шума (ФУШ) (1955).

Привредни значај шума пратила је врло обимна нормативна делатност, али је више оријентисана на организациона, финансијска, кадровска и надзорна питања, а мање на сам развој и унапређење шума.

Идеју – принцип – начело трајности и рационалности, односно одрживог газдовања, видљиву још у Душановом закону (забрана крчења и дозвољавање паше) у садашњем стању шумског фонда неопходно је развијати, веома пажљивом и доследном применом научних сазнања и искустава, како у домену планирања, тако и у погледу реализације планова у времену и простору.

4. Постојећа стратегија

Република Србија до сада није имала свеобухватну, оваквим документом утемељену и дефинисану развојну стратегију, већ се иста дефинисала кроз законску регулативу и поједине стратешке документе као основ за развој сектора. Глобална шумарска политика претрпела је значајне концепцијске промене од искључиво економске оријентације, до истицања све важнијих еколошких, социјалних и културних функција шума. У складу са трендовима европске и светске шумарске политике Стратегија мора наћи равнотежу између задовољења свих функција шуме (економске, еколошке, социјалне и културолошке). Документи који се могу сматрати делом шумарске развојне политике јесу Закон о просторном плану Републике Србије (1996), Закон о шумама (1991) и Закон о националним парковима (1993). С обзиром на превазиђеност ових докумената, исказала се јасна потреба за израдом Стратегије, као дугорочног документа који разматра све значајне стратешке елементе и чиниоце развоја у шумарству Републике Србије. **5. Националне развојне иницијативе**

Постоје бројне и значајне развојне иницијативе, које су релевантне за шумарски сектор. Ово се, пре свега, односи на текући процес израде Стратегије одрживог развоја Републике Србије. Влада је, такође, покренула иницијативу за реформу јавног сектора и у овој важној области донела Стратегију реформе државне управе у Републици Србији (2004). У току је и процес реструктурирања јавних предузећа са циљем унапређења рада и рационализације пословања у њима. Посебна пажња се поклања улози руралних подручја и њиховом развоју. Усвојена је и Стратегија развоја пољопривреде Србије (2005), која садржи и елементе политике шумарства као неодвојивог дела руралног развоја. За Стратегију је од значаја израда и доношење Националног програма заштите животне средине Републике Србије, односно локалних еколошких акционих планова (ЛЕАП).

6. Значај шумарства

Шуме пружају вишеструке користи: обезбеђују сировине за обновљиве и еколошки здраве производе и имају важну улогу у економском благостању, биолошкој разноврсности, глобалном кружењу угљеника и водном билансу, битне су за развој еколошких, заштитних, туристичко-рекреационих, здравствених и културних услуга, а такође су и стуб одрживог развоја сваког друштва.

7. Разноврсност интересних група

Постоји широк круг учесника који имају интерес у шумарском сектору, а који су у мањој или већој мери повезани са стањем шума и шумарског сектора. Бројне интересне стране укључују:

- власнике и кориснике шума (приватни власници шума, јавна предузећа за газдовање шумама, национални паркови и други),
- произвођаче и прерађиваче шумских производа (дрвна индустрија и индустрија целулозе, мала предузећа и занатске радње, предузећа за извођење радова у шумарству, произвођачи еколошки здраве хране, пољопривредни произвођачи и др.),
- кориснике здравствених и рекреационих функција шума, туристичке организације,
- локалне заједнице и становништво посебно у руралним подручјима,
- кориснике ловних и рибарских подручја,
- владине и невладине организације, као и појединце.

8. Сврха

Стратегија се доноси због дефинисања општих развојних циљева шумарског сектора Србије и опредељујућих мера за постизање тих циљева. Влада би требало да успостави равнотежу интереса друштва у односу на шуму стварањем повољне климе за економски развој, очување еколошких вредности шума Србије, обезбеђење социјалних функција шума и предлажући најоптималнији законски оквир за шумарство. Као одговор на потребу

за променама, кроз Стратегију одрживог развоја Републике Србије, Влада је покренула широку иницијативу у реформи свих сектора, па самим тим и шумарског, кроз дефинисање нове развојне стратегије, предлога закона и институционалне промене. Такође, важно је нагласити и неопходност међусекторског усаглашавања и са осталим стратешким документима на националном нивоу, а пре свега са Стратегијом очувања биодиверзитета Републике Србије, затим са Националном стратегијом одрживог коришћења природних ресурса и добара Републике Србије, те Националним програмом заштите животне средине Републике Србије, који су у поступку израде.

Након доношења Стратегије, следећи корак је израда Националног шумарског програма, као акционог плана.

III. ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ ШУМАРСКОГ СЕКТОРА

1. Одрживост развоја шума и шумарства

Шумским ресурсима Републике Србије газдује се на принципима одрживог развоја што проистиче из Устава Републике Србије.

2. Мултифункционалност шума

Шуме су суштински важне за економски развој и очување свих облика живота. Шумски ресурси се морају трајно унапређивати и користити, односно њима ће се газдовати у складу са националним развојним циљевима и нивоом друштвено-економског развоја, као и на основу свеукупне националне политике која је у складу са одрживим развојем и законима.

Шуме представљају најважнији извор биолошког диверзитета и имају кључну улогу у одржавању еколошких процеса и еколошке равнотеже на локалном, националном, регионалном и глобалном нивоу штитећи осетљиве екосистеме, сливове и изворишта вода, и представљајући „складиште“ биолошких ресурса и генетског материјала неопходног за производе биотехнологије. Самим тим, неопходно је предузети мере за очување биодиверзитета у шумама и одрживо коришћење његових компоненти.

Посебно ће се шумским ресурсима газдовати ради задовољења економских, културних и духовних потреба садашње и будућих нараштаја. Ове потребе односе се на производе и услуге од шума, као што су дрво и производи од дрвета, вода, људска и сточна храна, медицинске услуге, гориво, рекреација, заштита станишта дивљих врста, предеона разноликост.

Шуме имају незаменљиву улогу у ублажавању климатских промена изазваних дејством човека, а везано за апсорпцију угљеника. Треба уложити напоре да се капацитет шума у овом смислу стално повећава.

3. Рурални развој и шуме

Шуме представљају нераскидиви део напора који се улажу за опоравак и развој руралних подручја. Равноправним укључивањем шума и шумарства у пројекције руралног развоја Србије обезбедиће се бржи опоравак руралних подручја.

4. Јавност информација о шумарству

Слободан приступ информацијама које се односе на стање шума и шумарства и њихово правовремено саопштавање, представља основ за адекватно одлучивање и разумевање проблематике шумарства од стране јавности. Треба јамчити право слободног приступа таквим информацијама.

5. Учешће интересних група

Учешће интересних група у развоју, имплементацији, анализи и ревизији националне стратегије која се односи на шуме и производе и услуге од шума, укључујући локалне заједнице, индустрију и друге привредне делатности које зависе од шуме, невладине организације и појединце, представља кључ успеха развоја шума и шумарства. Изграђивање поверења између свих заинтересованих страна, кроз остваривање нових међуинституционалних односа, унапређење ефикасности, транспарентности и професионализма.

Одлуке које се доносе и примењују у газдовању, очувању и одрживом развоју шумских ресурса треба да буду свеобухватне и засноване на проценама економских и некономских вредности шумских добара и услуга.

6. Повећање површине и производности шума

Улагање напора на одржању и повећању површине под шумама и њихове производности на еколошки, економски и друштвено прихватљив начин, кроз мелиорације, пошумљавање и гајење шума на напуштеним пољопривредним земљиштима и деградираним и обешумљеним земљиштима.

Истиче се улога и значај интензивних шумских засада као одрживих и еколошки исправних извора обновљиве енергије и сировине за индустрију, чиме ће се ублажити притисак на природне шумске ресурсе.

7. Газдовање шумама

Одрживо газдовање и коришћење шума у складу са укупном националном развојном политиком и приоритетима, на основу прихватљивих националних еколошких смерница, а узимајући у обзир међународно прихваћене методологије и критеријуме.

8. Приврженост међународним обавезама и споразумима

Стратегија и законодавство у области шумарства заснивају се на националним интересима и морају бити усклађени са преузетим међународним обавезама.

9. Деградација шума и процена утицаја на животну средину

Услед повећаних притисака и захтева који се постављају пред шумске екосистеме и ресурсе треба уложити напоре у спречавању доношења и спровођења штетних одлука других сектора (финансије, привреда, саобраћај и остали) које могу довести до деградације шума, а пре свега коришћењем механизма процене утицаја на животну средину и унапређењем међусекторске сарадње у решавању оваквих конфликта.

10. Очување здравственог стања шума

Очување здравља и виталности шума, мора бити дефинисано као обавеза и одговорност на локалном, регионалном и глобалном нивоу.

11. Научно истраживање, образовање и обука

Научна истраживања, инвентура шума и процене стања ресурса које спроводе националне институције, треба, где је то могуће, да узму у обзир променљивост биолошких, физичких, друштвених и економских параметара, као и технолошка достигнућа и њихову примену у одрживом газдовању, очувању и развоју шума. Посебну пажњу треба посветити истраживању и развоју одрживог газдовања осталим шумским ресурсима.

Трајно изграђивање националних капацитета у образовању, науци и истраживању, технологији, економији и социјалним аспектима шума и газдовању шумама од суштинске је важности за очување и одрживи развој шума.

IV. ЦИЉЕВИ СТРАТЕГИЈЕ РАЗВОЈА ШУМАРСТВА

1. Улога државе у развоју сектора шумарства

Шуме као природни ресурс и добро од општег интереса увек су, а нарочито у ранијим периодима, биле битан фактор у развоју државе и представљале су извор добара, услуга, а тиме и прихода укупног друштва.

Однос човека, друштва и државе према шуми првенствено је условљен њеним природним законитостима – велики и отворен простор, дуго трајање производног процеса и обновљивост. Управо те карактеристике шуме указују на потребу и могућност одрживог коришћења, трајног постојања и релативно успореног унапређивања.

Одрживо газдовање је могуће трајно остваривати ако постоји континуитет праћења и тачног утврђивања стања шумског фонда, стручног и реалног дугорочног и краткорочног планирања, као и стручне реализације планова да би се одговорило потребама друштва и очувања животне средине.

Притисак који су актуелне друштвено-политичке прилике у земљи вршиле на облик управљања шумама, без обзира на власништво, имали су негативне последице по шумарство у Србији. Такав приступ проблему није се могао ускладити са обликом и начином управљања који би био примерен потребама шумарства, а нарочито у приватним шумама.

Значај, стање шума и постављени циљеви, захтевају, у зависности од односа власника према својој шуми, успостављање система управљања шумама који гарантује одрживост коришћења шумских ресурса без обзира на власништво.

Без посебних мера економске политике, као логичног дела система управљања шумама које ће уважавати специфичности шуме, подразумевајући трајне, аутономне и институционалне финансијске механизме и оквире, не може се очекивати унапређивање шумарства да би оно, као привредна грана, добило значајну улогу у укупном привредном систему земље.

Императивне одреднице „шуме, време и простор“, такође, указују на изричиту неопходност континуираног институционалног одлучивања, како о глобалним проблемима шумског фонда, тако врло често и о проблемима на мањим, али специфичним шумским просторима.

Ово успоставља Влади задатак кадровског и материјалног дограђивања Управе за шуме, као органа у саставу министарства надлежног за послове пољопривреде, шумарства и водопривреде, која ће бити у стању да уз помоћ савременог шумарског законодавства буде носилац и реализатор шумарске стратегије, за све шуме у земљи, како на централном тако и на децентрализованим нивоима.

Основни циљ Стратегије је очување и унапређивање стања шума и развој шумарства као привредне гране.

За постизање овог циља дефинисана су следећа опредељења:

- Влада ће онемогућити смањење површине под шумама у Републици Србији;
- Влада ће подржавати и штитити спровођење одрживог газдовања шумским ресурсима које подразумева њихово рационално коришћење, повећање, унапређење и заштиту уз поштовање принципа вишефункционалности и одржавање еколошке равнотеже;
- укључивање циљева и мера Стратегије у политику и програме руралног развоја Републике Србије, а у складу са усмерењима ЕУ политике руралног развоја;
- остваривање основних опредељења Стратегије захтева, пре свега, дефинисање оптималног облика управљања шумама, без обзира на власништво, као и посебних мера економске политике;
- Влада ће обезбедити трајне финансијске механизме и прилагодити пореску политику потребама за унапређење стања шума, активирање свих потенцијала шума и развоја сектора шумарства, јер је за постизање крајњих циљева стратегије развоја од битног значаја обезбеђење економске функције шума;

- Влада подржава развој сектора шумарства тако што ће обезбедити регулаторне, институционалне и економске оквире за спровођење одрживог газдовања шумама, доносити одлуке у корист одрживог коришћења дрвета и осталих производа и услуга од шуме и тиме смањити постојеће притиске на шуму;
- Влада ће уложити напоре у проналажењу оптималног нивоа децентрализације управљања и газдовања шумама,
- Влада ће будући законодавни и институционални оквир хармонизовати са захтевима Европске Уније;
- Влада ће обезбедити активно учешће у међународним владиним и невладиним организацијама и програмима, а посебно у припреми и имплементацији глобалних и резолуција европских процеса;
- у складу са Стратегијом и важећим прописима Влада подржава различите облике власништва над шумом, уз обезбеђивање једнаке правне заштите;
- обезбедити постепено увођење система квалитета у сектор шумарства;
- Влада ће обезбедити организационо и кадровско јачање институција за спровођење Стратегије, доследну примену прописа из области шумарства, уз ефикасно санкционисање противзаконитих радњи везаних за шуму;
- у сврху реализације постављених циљева Стратегије, Влада и министарство надлежно за послове шумарства покренуће активности на изради Националног шумарског програма као акционог плана за развој сектора шумарства;
- успостављање критеријума и механизма за реално вредновање шума;
- Влада ће унапредити комуникацију, координацију и сарадњу са осталим шумарству сродним секторима.

2. Улога шумарског сектора у економском и друштвеном развоју

Велики број ситних шумских поседа малих економских могућности чији власници деценијама своје шуме прекомерно користе за задовољење најнужнијих потреба свог домаћинства указује да је шума у последња два века била најприсутнији учесник у ублажавању тешких економских и социјалних проблема становништва. Сличну социјално-економску улогу имала је и шума у државној својини, нарочито после ИИ светског рата.

Политика развоја земље после ИИ светског рата стварала је услове и подстицала радно способно становништво руралних подручја на сеобу у градове, што је створило значајне површине напушеног пољопривредног земљишта у приватној својини, као и неповољну старосну структуру становништва што захтева непосредне како финансијске, тако и организационе мере државних органа у циљу активирања природних потенцијала и стварања услова за опстанак релативно малог броја радно способног становништва.

Вишеструки интерес садржан у повећању шумског фонда пошумљавањем напушеног пољопривредног земљишта, изградњи неопходне путне мреже и малих и средњих постројења за обраду дрвета са лако променљивим програмима у руралним подручјима су истовремено довољни разлози за успостављање трајног и стабилног профитабилног система финансирања таквих програма, али и у областима туризма, угоститељства, рекреативног боравка у природи и здравства, употпуњене са програмима којима би биле валоризоване природне, историјске, културне и друге вредности подручја.

Пажљиво идентификовани и изводљиви циљеви у приватним шумама могу се реализовати само стрпљивим заједничким напорима власника шума, шумарских стручњака и одговарајућих државних органа у повећању знања и вештина власника шума релевантних за газдовање шумама и проналажењу најоптималнијих облика удруживања.

Циљ је повећање доприноса шумарског сектора економском и друштвеном развоју Републике Србије.

За постизање овог циља планиране су следеће мере:

- повећање површине под шумама подстицањем активности и пружањем помоћи на пошумљавању земљишта на којима је економски и еколошки оправдано гајити шуму (деградирана земљишта, напуштена пољопривредна земљишта, необрасла шумска земљишта, итд.);
- повећање продуктивности максималним и рационалним коришћењем укупног производног потенцијала шумских подручја, који подразумева дрво, недрвне шумске ресурсе и одрживо коришћење опште-корисних функција шума;
- успостављање ефикасног система заштите шума од штетних биотичких и абиотичких чинилаца, бесправних сеча, противправних заузећа, бесправне градње и осталих противправних радњи, као и система за праћење здравственог стања и виталности шума у складу са УН/ЕЦЕ и ЕУ методологијом;
- утврђивање и доношење методологије за вредновање свих производа и функција шума; – подизање и одржавање оптималног квалитета и густине шумских саобраћајница, као и помоћне инфраструктуре (куће, одморишта, итд.) ради спровођења одрживог газдовања шумама и обезбеђења социјалних и културних потреба друштва;
- шумарски сектор подстицаће унапређење сарадње са осталим секторима (пољопривреда, туризам, итд.), финансијским институцијама и широм јавношћу ради што потпунијег планирања и коришћења осталих потенцијала шумских подручја;
- подстицање оснивања и развоја удружења приватних шумовласника у циљу јачања њихових способности за реализацију одрживог газдовања шумама и примену научних и стручних сазнања;
- подстицање учешћа заинтересованих страна, нарочито у руралним подручјима, у одлучивању и расподели одговорности о битним питањима везаним за управљање шумама;
- подршка оснивању и развоју малих и средњих предузећа за обављање послова у шумарству и осталим делатностима везаним за шуму;
- развој модерног и јединственог информационог система шумарства који ће бити компатибилан са информационом и комуникационим системом Европске уније (ЕФИС) унификацијом података на нивоу сектора шумарства;
- покретање истраживања о улози шума у ублажавању проблема енергетског биланса земље чиме се стварају предуслови за активирање међународних фондова за унапређење коришћења биогорива. Мерама економске

политике стимулисаће се потрошња дрвета као енергетског горива и, истовремено, омогућити решавање проблема шума у којима је огревно дрво главни производ.

3. Улога шумарског сектора и шума у очувању и унапређењу животне средине и заштити природе

Србија као земља богата биодиверзитетом, пре свега, у шумским екосистемима, како бројем биљних и животињских врста и унутарврсној варијабилношћу, тако и лепотом предела у потпуности прихвата концепт одрживог развоја сектора шумарства и одрживог газдовања шумама које чине значајан део укупних природних богатстава.

Вековна традиција ослањања српског народа и државе на шуму и заједнички живот са шумом доприноси повећању свести о значају шума и свим користима од шуме. Такав став довео је у новијој прошлости и до активног учешћа наше земље у глобалним процесима заштите и одрживог коришћења природних богатстава.

Шумарски сектор Србије, уважавајући општеприхваћени принцип равнотеже економских, еколошких, социјалних и културних функција шума, може да пружи значајан допринос одрживом развоју Србије.

3.1. Шуме у заштићеним природним добрима

Концепт одрживог газдовања шумама у потпуности се мора применити у газдовању шумама у заштићеним природним добрима. Подршка овом концепту мора се остваривати јасним дефинисањем и уравнотеженим одређивањем приоритетних функција шума уз уважавање економских могућности државе и потреба становништва у тим, углавном, руралним подручјима. Уважавајући потребу за издвајањем делова шума у циљу испуњавања, пре свега, еколошких, социјалних и културних функција, у Србији је до сада на различите начине стављено под одређени вид заштите око 543.000 ха (6,1%) територије Републике од чега пет националних паркова (Фрушка гора, Копаоник, Тара, Шар планина и Ђердап – локалитет Гвоздена капија), 15 паркова природе, 50 строгих и 21 специјалних резервата природе, 284 споменика природе, 16 предела изузетних одлика, 37 предела од културног и историјског значаја и 642 природне реткости.

Неадекватна валоризација ресурса и услуга, као и недовољна међусекторска и институционална сарадња, проузроковали су одређене недостатке у газдовању шумама у заштићеним природним добрима и њиховом успостављању.

Уважавајући претходно, изражава се јасна намера шумарског сектора за активнијим учешћем у адекватном развоју мреже заштићених подручја, усаглашене са прихваћеним међународним обавезама, економским могућностима државе и потребама руралног развоја.

Циљ је унапређење одрживог газдовања шумама у заштићеним природним добрима, засновано на усклађеном развоју еколошке, економске, социјалне и културне функције шума, а у складу са усаглашеним и прихваћеним међународним стандардима и Националном стратегијом одрживог развоја.

За постизање овог циља планиране су следеће мере:

- утврђивање и примена националних критеријума и индикатора за установљење делова шумских екосистема као заштићених природних добара у складу са општеприхваћеним међународним критеријумима и индикаторима;
- усклађивање постојећих заштићених природних добара са националним критеријумима и индикаторима;
- утврђивање и примена смерница одрживог газдовања и управљања шумама у заштићеним природним добрима;
- унапређење система правне и физичке заштите шума у заштићеним природним добрима, уз утврђивање реалне надокнаде власнику шуме за ускраћено или ограничено коришћење;
- утврђивање модела финансирања заштићених природних добара;
- подизање и одржавање инфраструктуре која је у функцији унапређења заштићених природних добара, а у мери у којој је то оправдано и еколошки прихватљиво;
- уважавањем општег интереса утврдити најповољнији облик управљања заштићеним природним добрима уз обавезно укључивање локалних заједница и власника шума;
- унапређење квалитета информисања о значају заштићених природних добара.

3.2. Очување и унапређење биодиверзитета у шумским подручјима

Основни интерес Србије је очување и унапређење веома богатог биолошког диверзитета садржаног, пре свега, у шумским екосистемима. Због сложеног и специфичног биљно-географског положаја Србија је значајан извор аутохтоних биљних и животињских ресурса. Број од 4300 биљних врста распоређених у 157 фамилија и 888 родова на територији бивше Југославије, у поређењу са другим регионима Европе и света на непосредан начин одређује територију Србије и Балкана као један од најзначајнијих центара флористичког диверзитета Европе. Шумски екосистеми Србије изграђени су од око 250 аутохтоних дрвенастих врста које према географско-флорним елементима припадају средњо-европском, понтском и медитеранском елементу. У оквиру шумских ресурса посебан значај има присуство 88 дивљих дрвенастих воћних врста у 18 родова. И богатство дивљег животињског света представљено је великим бројем врста слатководних риба (86), водоземаца и гмизаваца (46), птица (350) и копнених сисара (94). Овакво национално богатство захтева и адекватан третман кроз системска решења за очување и унапређење биодиверзитета шумских екосистема.

Циљ је очување, реално унапређење, одрживо коришћење и валоризација биодиверзитета шума.

За постизање овог циља битне су следеће мере:

- израда Стратегије очувања биодиверзитета Републике Србије;
- развој и усаглашавање прописа са савременим захтевима у одрживом управљању дивљим биљним и животињским врстама, прописима ЕУ и мултилатералним конвенцијама о заштити биодиверзитета (заштита и забрана коришћења ретких и угрожених дивљих биљних и животињских врста; контрола промета и трговине

заштићеним врстама и производима од њих, интродукције егзотичних врста, биљних или животињских болести или штеточина, домаћих и одомаћених биљних или животињских болести или штеточина и врста фауне које имају штетне ефекте на животну средину или су штетни за аутохтоне врсте дивље флоре и фауне);

- промовисање међусекторске сарадње у заштити и унапређењу биодиверзитета, и заштити природе у целини, уз активно учешће сектора шумарства у изради стратегије и акционог плана за заштиту, очување и унапређење биодиверзитета;
- утврђивање и примена националних критеријума и индикатора одрживог управљања биодиверзитетом, а посебно репрезентативним, ретким и осетљивим шумским екосистемима, угроженим врстама и биодиверзитетом у производним шумама;
- ажурирање регистра и картирање ареала дивљих биљних и животињских врста;
- унапређење метода за усмерено коришћење генофонда шумских врста дрвећа кроз ин ситу и еџ ситу очување и унапређење производње квалитетног шумског семена и садног материјала контролисаног порекла, као и активно учешће у европском програму за заштиту шумског генетског диверзитета (ЕУФОРГЕН);
- подршка спровођењу међународних обавеза у заштити биодиверзитета у шумским екосистемима;
- унапређење квалитета информисања о значају биодиверзитета у шумским екосистемима на свим нивоима.

3.3. Заштитне, социјалне и културне функције шума

Шума као највреднији део екосистема, способан да значајно побољша опште услове живота, заузима најважније место у глобалном концепту заштите и унапређења животне средине и, самим тим, захтева и посебан третман кроз примерен систем заштите, коришћења и управљања свим функцијама шума у оквиру одрживог развоја. Ово се посебно односи на заштитне и регулаторне функције шума у односу на ваздух, воду, земљиште, пределе, буку, ублажавање климатских промена на глобалном нивоу кроз складиштење угљеника у биомаси, али и социјалну и културну функцију шума. Усаглашеност економске, еколошке, социјалне и културне функције шума у систему одрживости, од суштинског је значаја за опстанак шумских екосистема и здраве животне средине уопште.

Циљ је очување, унапређење, одрживо коришћење и валоризација заштитних, социјалних, културних и регулаторних функција шума.

За постизање овог циља планиране су следеће мере:

- обезбеђење законских и институционалних оквира за подршку заштитним функцијама шума регулисањем и ограничавањем праксе газдовања шумама у циљу заштите земљишта од ерозије, заштите водних ресурса и инфраструктуре;
- при изради националних, регионалних и локалних просторних планских докумената обезбедити модел међусекторске сарадње који ће уважавати све функције шума;
- израда смерница при планирању и спровођењу газдовања шумама у пракси које ће у потпуности уважити потребу за очувањем, унапређењем и одрживим коришћењем заштитних функција шума;
- развој методологије за економску валоризацију заштитних функција шума и утврђивање реалне надокнаде за коришћење тих функција шума;
- стимулисање фундаменталних и примењених истраживања у функцији очувања, унапређења, одрживог коришћења и валоризације заштитних функција шума;
- редовно спровођење инвентаризације и израда катастра површина шума којима се приоритетно газдује ради очувања заштитних функција шума;
- министарство надлежно за послове шумарства афирмисаће у пракси механизам анализе утицаја на животну средину за активности других сектора које непосредно могу угрозити шумске екосистеме, али и дефинисати и листу активности у шумарству за које је неопходно извршити овакву анализу;
- Влада ће обезбедити, регулаторне, институционалне и економске мере за помоћ и подршку очувању и унапређењу рекреативних и здравствених (лековитих) функција шума и омогућити њихово одрживо коришћење у шумским подручјима која испуњавају ове функције;
- у одрживом коришћењу приоритетних функција шума посебно ће се уважавати обичајна и традиционална права аутохтоног становништва у шумским (руралним) подручјима и осигурати запошљавање, правилну расподелу прихода од коришћења ових функција и заштиту знаменитих историјских и културних објеката и локалитета тог становништва;
- Влада ће пружити подршку истраживању и анализи могућег обима и метода за складиштење угљеника у шумама, промовисати ефикасну употребу био-енергије из шума којима се одрживо газдује, а у складу са Оквирном конвенцијом УН о климатским променама и Кјото протоколом, и тиме створити услове за конкурисање код међународних фондова за повећање површина под шумама.

4. Статус и брига о шумама

Постојеће стање шума, досадашњи значај и улога шумског фонда у укупној привредној активности земље, значајније ангажовање друштва и државе на заштити и унапређивању шума су наметнули опредељења: задржавање власништва, заштита и повећање и правно-својинско учвршћивање поседа.

4.1. Статус и брига о државним шумама

Државне шуме, обзиром на своју специфичну јавну функцију, сматрају се специфичним државним капиталом и представљају гарант остваривања еколошких, социјалних и економских интереса друштва. Држава, као власник овог капитала, има у односу на шуму, два основна интереса: (1) да се вредност тог капитала (шума) не сме умањити, односно, да се мора повећавати, и (2) да држава (власник) захтева остваривање вишеструких користи од тог капитала (шуме).

Одрживо газдовање државним шумама подразумева обавезу сталне заштите, одржавања, обнављања и тиме остваривања бројних опште-корисних функција шума која се мора трајно остваривати у свакој јединици планирања.

Постизање циља одрживог развоја државних шума обезбедиће се јасним опредељењем државе о задржавању и осигурању власништва над својом шумом, спровођењу разграничења, стимулисању арондације и успостављању и ажурирању катастра шума.

Циљ је обезбеђивање одрживог развоја државног шумарског сектора узимајући у обзир еколошке, социјалне и културолошке захтеве, као и стварање највеће могуће додатне вредности производа шума.

За постизање овог циља планиране су следеће мере:

- унапређење система планирања у шумарству;
- развој националних критеријума, индикатора и смерница за одрживо газдовање шумама у складу са свеевропским критеријумима и индикаторима одрживог газдовања и подстицање добровољне сертификације шума;
- квалитативно и квантитативно унапређење шумских ресурса применом савремених метода газдовања, при чему ће се посебан значај дати мониторингу стања шума, заштити шума и биолошке разноврсности шумских екосистема, остваривању функције образовања, истраживања, рекреације, туризма и осталих функција шума;
- држава ће тежити сталном увећању и укрупњавању државног шумског поседа;
- држава ће утврдити власништво над шумама којима сада располаже и ажурирати катастар шума и шумског земљишта;
- идентификовање и разграничење пољопривредног и шумског земљишта;
- доградња и усаглашавање прописа о промени намене и отуђивању, као и прибављању шума и шумског земљишта;
- унапређење система надзора над активностима у газдовању шумама и шумским земљиштима у државној својини;
- развој партнерског односа између државе и осталих интересних група у одрживом газдовању шумама утемељеном на јасно утврђеним правима и одговорностима.

4.2. Статус и брига о приватним шумама

Скромне економске могућности власника шума, често у временима значајних поремећаја у привредном и друштвеном развоју земље, приморавају власнике да из своје шуме узимају знатно изнад њених могућности, иако стање шума захтева његову помоћ, чиме се угрожава општи – национални интерес исказан кроз принцип одрживог газдовања, а посматрано дугорочно и интерес власника. Такав изнуђени однос власника према својој шуми и доста пасивна подршка државе у заштити и унапређивању тих шума, указују на потребу улагања заједничких и усклађених напора државе и власника како би се стално обезбеђивале оне функције шуме које су у општем и у интересу власника.

Истакнута одговорност државе у решавању скоро свих битних проблема тог дела шумског фонда, од утврђивања стања шума па до организовања шумовласника, захтева преузимање иницијативе државе нарочито у случајевима када изостане иницијатива власника, као и одлучне извршне улоге, како би се успоставио и достигао истоветан однос према шуми без обзира на својински облик.

Циљ је унапређење стања приватних шума и одрживи развој приватног шумарства у оквиру руралног развоја.

За постизање овог циља планиране су следеће мере:

- утврђивање стања шума у приватном власништву и развој система планирања и контроле газдовања приватним шумама;
- стручна и финансијска подршка организовању власника шума у циљу јачања њихових способности у реализацији одрживог газдовања шумама;
- стварање ефикасног система подршке приватним власницима шума и оснивању малих и средњих предузећа у шумарству и сродним делатностима;
- стварање законских предуслова за несметано спровођење одрживог газдовања у случајевима када власници нису у могућности, не желе или немају интерес да спроводе планска документа, чиме угрожавају општи интерес и интерес других власника шума;
- Влада ће стварањем нормативних предуслова омогућити и мерама економске политике подстицати укрупњавање шумских поседа у приватном власништву и онемогућити даљу фрагментацију шумских поседа;
- Влада ће оптимално користити расположиве мере економске политике и обезбедити стална и дугорочна финансијска средства за подстицај власницима приватних шума како би се обезбедила заштита и унапредило стање шумских ресурса у приватном власништву.

5. Статус и брига о дивљачи

Дугогодишње одсуство развоја институција и њихове значајније улоге је довело до директног угрожавања одређених врста дивљачи, по бројности и распрострањености, као и неадекватног и нерационалног коришћења.

Садашње незадовољавајуће стање популација дивљачи је, између осталог, последица неодговарајућег одређивања државе према питањима својине над дивљачи, имовинско-правним проблемима који проистичу из права газдовања дивљачи и својинских права над просторима у којима се дивљач размножава и гаји, као и неодговарајућег дефинисања ловства као привредне делатности и ловства ради задовољења личних потреба појединца или група, односно ловства као хобија.

Стратегија одрживог газдовања дивљачи и развоја ловства, заснованог на принципима мудрог и рационалног коришћења простора, уз адекватан међусекторски третман и обезбеђивање полифункционалног приступа, дефинисаће значај и потребу унапређења стања ресурса.

Држава је најодговорнији чинилац за развој ловства и обезбеђивање свих правно-регулаторних механизма, као пресудних у задовољавању еколошких, економских и социјалних функција друштва.

Циљ стратегије развоја шумарства је очување и унапређење генетског потенцијала, бројности и квалитета популација дивљачи применом одговарајућих мера планирања, газдовања и контроле.

За постизање овог циља планиране су следеће мере:

- одрживо газдовање шумама у свим сегментима (планирање, реализација, располагање) које подразумева истовремено одрживо газдовање дивљачи, односно стварање оптималних услова за унапређивање стања аутохтоне дивљачи и реинтродукцију аутохтоне дивљачи;

- уважавајући да је дивља фауна добро од општег интереса, а у складу са овом стратегијом, министарство недлежно за послове шумарства и ловства припремиће предлог Стратегије развоја ловства Републике Србије;

- Влада ће на основу учешћа свих релевантних чинилаца, створити правне, институционалне и економске оквире за спровођење Стратегије развоја ловства Републике Србије.

6. Дрвна индустрија и тржиште производа

Укупан значај сектора дрвне индустрије, који има важну улогу у стварању друштвеног производа, запошљавању и спољној трговини Србије, је данас знатно мањи од потенцијала који поседује. Процес приватизације великих друштвених предузећа за прераду дрвета није до краја завршен и коришћење тих капацитета је на ниском нивоу, као и организованост сектора тако да је заштита интереса препуштена појединачним предузећима, која са мањим или већим успехом лобирају за сопствене интересе. Готово истоветна ситуација је и у међусобном информисању и сарадњи са осталим заинтересованим странама. У извозу је мала заступљеност производа са већом додатном вредношћу, иако се ситуација претходних година позитивно мења. Примењена технологија је претежно застарела у великим системима, тако да су производи углавном неконкурентни на захтевним иностраним тржиштима. Иновације процеса и производа су на врло ниском нивоу, као и стандарди квалитета који се скоро не примењују. Свеукупно гледано, сектор се одликује врло ниском ефикасношћу.

Циљ је стварање одрживог и економски ефикасног сектора дрвне индустрије који ће бити конкурентан на светском тржишту и тиме допринесити унапређењу сектора шумарства, заштити животне средине и развоју домаће привреде.

За постизање овог циља планиране су следеће мере:

- сагледавање стања постојећих капацитета за прераду дрвета;
- приоритетно дефинисање стратегије развоја сектора дрвне индустрије;
- завршетак процеса приватизације предузећа дрвне индустрије;
- трајни дијалог представника сектора шумарства, дрвне индустрије и осталих заинтересованих страна, као и представника заштите животне средине у циљу постизања оптималног коришћења и заштите шумских ресурса;
- стална међусобна комуникација представника сектора шумарства и дрвне индустрије о променама у окружењу и изазовима на страним тржиштима;
- установљавање система управљања квалитетом производње и хармонизација техничких норми из области дрвне индустрије са европским и међународним стандардима;
- подстицај подизању конкурентности на тржишту мерама економске политике;
- стимулација извоза производа са већом додатном вредности, дестимулација извоза сировине и стимулација извоза финалних производа;
- стимулисање примене нових технологија и иновација;
- подршка интересном и пословном удруживању;
- јачање система праћења токова сировина и готових производа као услова за дефинисање средњорочних мера за развој сектора;
- Влада ће обезбедити механизме за кредитирање под повољним условима;
- подстицање оних програма за прераду шумских сортимената мање вредности који су пројектно оријентисани на домаћу сировинску основу;
- стварање могућности за започињање процеса сертификације производа од дрвета.

7. Образовање и усавршавање

Стално стицање и примена нових знања, као и усвајање нових технологија на свим нивоима основни су предуслови развоја сектора. Образовни систем мора бити у складу са потребама струке у квалитативном и квантитативном погледу. Недостаци у шумарском образовању који се у пракси уочавају односе се на недовољна практична знања стечена у процесу школовања и недовољно познавање многих области од интереса за стабилан развој сектора. Додатне потешкоће у пракси огледају се и кроз недовољно познавање страних језика и употребу информатичких технологија. Такође, многи међународни договори и обавезе које је Србија преузела условљавају образовање савремених кадрова који ће бити у стању да прате трендове на глобалном нивоу. Услед недефинисане политике развоја значајан проблем представља и хиперпродукција кадрова факултетског образовања без дугорочних изгледа за запослење.

Постојеће стање шумских ресурса, планиране активности у развоју сектора и различитост потреба и очекивања друштва у односу на шуме, намећу потребу институционализовања континуираног и интензивног унапређивања знања шумарских стручњака у пракси дефинисањем и спровођењем програма за осавремењивање практичних и теоретских знања.

Стање приватних шума, проблеми приватних власника шума који се могу сагледати кроз недовољну информисаност и непознавање потенцијала шумских ресурса којима власници располажу и начина газдовања који би омогућио максимално коришћење ових потенцијала, уз поштовање принципа одрживости захтевају посебан приступ у сталном и квалификованом образовању и информисању приватних власника шума.

Слаба координација у сарадњи међу институцијама у оквиру самог сектора, а посебно међусекторска сарадња у области образовања намеће питање институционализовања ових активности у циљу добијања тачних података о кадровским потребама на свим нивоима у шумарском сектору и садржају образовних програма у складу са трендовима.

Циљ је образовање одговарајућих стручних кадрова за сектор шумарства.

За постизање овог циља планиране су следеће мере:

- израда стратегије образовања кадрова у шумарству која ће дати основ за успостављање савременог система образовања у складу са потребама и развојним правцима струке у измењеним социо-економским, научним и технолошким условима;
- оснивање саветодавног тела за образовање и обуку у шумарству које ће, на основу израђене стратегије дефинисати потребе за стручним кадровима, одговарајућем институционалном прилагођавању и садржајем наставних програма;
- иновирање и развој програма образовања шумарских стручњака у броју и квалификацији неопходној за несметано функционисање и одрживи развој шумарства;
- успостављање система образовања приватних шумовласника организовањем и развијањем посебних програма обуке као предуслова за унапређење стања у приватним шумама;
- образовање и иновирање знања кроз сталну обуку за запослене у државним органима и јавним службама сектора шумарства.

8. Истраживање

Квалификован истраживачки кадар у шумарству представља стуб развоја струке у свим сегментима. Недовољни истраживачки капацитети у постојећим истраживачким институцијама, недостатак координације у дефинисању потреба за решавањем акутних проблема праксе, која често доводи до преклапања истраживања и тиме, нерационално коришћења скромних људских и материјалних ресурса, представљају један од главних проблема у научноистраживачком раду у области шумарства. Набројани недостатци у научноистраживачком раду, али и многобројни проблеми шумарске струке захтевају, поред мултидисциплинарног приступа, и неопходну промену оријентације са претежно фундаменталних истраживања на примењена истраживања намењена кориснику, како великим системима, тако и приватним шумовласницима, као и малим и средњим предузећима.

Циљ је подстицање примењених мултидисциплинарних истраживања, развој технологија у шумарству и унапређење капацитета у истраживачким институцијама.

За постизање овог циља планиране су следеће мере:

- оснивање саветодавно-координационог тела за истраживања од представника шумарског сектора са задатком јачања везе између државе, образовних и истраживачких институција, приватног сектора, НВО и крајњих корисника, и ради формулисања националног плана и стратегије истраживања у шумарству;
- институционално јачање и изградња постојећих истраживачких капацитета у шумарству, дрвној индустрији и заштити природе;
- спровођење националног плана и стратегије истраживања у шумарству уз учешће и материјалну подршку Владе и крајњих корисника резултата;
- успостављање система контроле реализације и имплементације резултата истраживања;
- подршка примењеним, циљно оријентисаним и интердисциплинарним истраживањима како за потребе шумарског сектора, тако и приватних шумовласника, малих и средњих предузећа и локалних заједница;
- јачање и координација међународне сарадње у истраживању и усавршавању у области шумарства и прераде дрвета;
- подршка учешћу наших истраживача у међународним пројектним тимовима страних научноистраживачких и образовних институција.

9. Информисање, односи са јавношћу и образовање јавности

Непостојање адекватне међусекторске, али и унутарсекторске сарадње, доводи до успоравања реализације задатака постављених стратегијом развоја сектора, али и до појачавања конфликта између различитих интересних група. Стварање предуслова за информисање свеукупне јавности о стању шумских ресурса, као и о мерама и активностима на унапређењу стања у сектору нису само глобални тренд, него и императив који се поставља пред сектор који жели да има већу улогу у укупном развоју Србије.

Такође, основно образовање и масовни медији не пружају довољно информација о значају шума и шумарства за добробит људи и укупан развој Србије, па се тај недостатак уочава кроз неразвијену еколошку свест наших грађана која се често испољава у различитим негативним видовима, а посебно у односу на активности у шумарству.

Циљ је успостављање и одржавање механизма за ефикасно прикупљање, похрањивање, анализу и ефикасну размену информација унутар сектора шумарства и између осталих сектора, као и подизање нивоа свести најшире јавности о важности шума и шумарства за друштво у целини уз активно учешће свих интересних група.

За постизање овог циља планиране су следеће мере:

- стварање институционалних и материјалних предуслова за успостављање система размене информација и ефикасне комуникације са другим секторима и унутар сектора шумарства у земљи и на међународном нивоу и у том смислу, образовање Шумарског савета;
- информације о стању ресурса, мерама и активностима које се спроводе на унапређењу, заштити и коришћењу шума, а посебно на имплементацији будућег Националног шумарског програма морају бити доступне свим заинтересованим странама и јавности;

- помоћ у развоју невладиних организација, као партнера државе, у информисању јавности о спровођењу циљева шумарске политике и унапређењу стања шума, као и у подизању еколошке свести;
- израда стратегије односа сектора шумарства са јавношћу која ће омогућити:
 - а) публикавање и приближавање циљева шумарске политике и прописа најширој јавности,
 - б) ширење општих информација и подизање свести о значају шума, неопходности њиховог очувања и заштити животне средине,
 - в) представљање резултата газдовања шумама јавности,
 - г) представљање других техничких информација, публикација и резултата истраживања које ће помоћи бољем газдовању и коришћењу осталих обновљивих природних ресурса у шумама и заштићеним природним добрима,
 - д) изградња капацитета у надлежном министарству и професионалним удружењима за информисање јавности о раду у сектору шумарства;
- развити и покренути процес едукације целокупне јавности (почев од основног образовања) у циљу подизања свести о значају шума и шумарства за добробит људи и укупан развој Републике Србије.

10. Међународна и регионална сарадња

Размена знања искуства и технологија је битан чинилац развоја сектора и може се остварити само активном међународном сарадњом. Значај шума за опстанак човечанства посебно је схваћен у протеклих 15-так година, а нарочито након Самита о животној средини и одрживом развоју, одржаном 1992. године у Рио де Жанеиру. Активности које се односе на унапређење и заштиту шума одвијају се на глобалном и регионалним нивоима, од којих Форум за шуме Уједињених нација (УНФФ) и Министарска конференција за заштиту шума у Европи (МЦПФЕ) имају водећи значај за развој шумарства. Резултат дугогодишњих санкција УН према Србији, баш у периоду најзначајнијих збивања на пољу шумарства, је и кашњење у укључивању у ове процесе, а посебно у изради стратешких докумената и њиховој имплементацији.

Циљ је успостављање и ојачавање међународне сарадње на глобалном и регионалном нивоу у свим аспектима шумарства и сродним областима засноване на равноправности и националним интересима.

За постизање овог циља планиране су следеће мере:

- стварање институционалних, организационих, нормативних, материјалних и кадровских предуслова за унапређење међународне сарадње;
- стварање услова за имплементацију ратификованих међународних резолуција, конвенција и споразума у области шумарства и заштите природе;
- редовно присуство на међународним скуповима у циљу активног укључивања у процесе и припрему докумената од важности за развој сектора;
- промовисање регионалне сарадње у области шумарства у циљу одрживог коришћења, газдовања и очувања шумских екосистема.

V. ПОДРШКА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈИ СТРАТЕГИЈЕ

Кључни елементи за подршку имплементацији Стратегије су:

1. Секторско планирање
2. Инвестирање у сектор
3. Секторска и међусекторска координација
4. Реформа институција
5. Шумарско законодавство
6. Међународна и регионална сарадња
7. Праћење и оцењивање сектора

1. Секторско планирање

Национални шумарски програм (НФП), као документ, пружа акциони оквир за развој сектора шумарства и редовно ће се иновирати у складу са друштвено-економским променама. Ово ће бити потпомогнуто процесом редовног извештавања о стању шума и шумарства у Србији.

Национални шумарски програм представља акциони план који садржи јасно дефинисане циљеве и рокове, као и носиоце обавезе њиховог извршења у процесу реализације Стратегије.

Систем планирања у шумарству одвијаће се на два нивоа:

- ниво општег шумско-развојног планирања, односно планирања намена и функција шума у оквиру већих подручја, без обзира на власништво, вршиће се уз сагласност Владе;
- ниво посебног планирања газдовања шумама на нивоу газдинских јединица, одговорност је власника, односно корисника шума.

2. Инвестирање у сектор

Имплементација Стратегије захтева значајне финансијске и људске ресурсе. Влада ће створити услове за трајно и стабилно инвестирање у сектор шумарства кроз процес реализације Националног шумарског програма.

Планско инвестирање захтева координацију између следећих учесника:

2.1. Приватни сектор

Стварање повољне климе за инвестирање у приватном сектору, што подразумева финансијске олакшице, уклањање тржишних баријера, иницирање измене и допуне прописа у шумарству, изналагање оптималног облика за финансирање заштите и унапређења стања шума, као и развој транспарентнијег и поузданијег административног и регулативног система, а све у циљу развоја тржишно оријентисаног шумарства.

2.2. Државни сектор

Обим и структура инвестирања у државни сектор зависиће од економске вредности шумских ресурса која претпоставља анализу различитих утицаја трошкова и користи у заштити и унапређењу стања шума, развоју шумарства и очувању животне средине. Неколико је области где ће Влада унапредити могућности за стварање прихода:

- преусмеравање дела водног доприноса које шумарство издваја за одводњавање у програме и пројекте намењене унапређењу заштитних функција шума,
- увођење нових доприноса за очување и унапређење регулаторне функције шумских екосистема у ублажавању глобалних климатских промена и осталих општекорисних функција шума, а пре свега производње кисеоника, апсорпције гасова аерозагађивача и тешких метала, очувања водних ресурса, заштите земљишта од ерозије, рекреативних и здравствених функција шумских екосистема,
- развитак поступака ефикаснијег коришћења средстава намењених заштити и унапређивању шума (приходи остварени од накнада за коришћење и крчење шума),
- увођење дугорочних кредита уз ниске каматне стопе за потребе подизања нових шума и унапређење стања постојећих шума (Кјото протокол).

Акумулација финансијских средстава омогућиће:

- постизање крајњих циљева Стратегије и развојних програма,
- стварање повољних услова за коришћење средстава подршке кроз програме ЕУ и остале програме на националном нивоу,
- спровођење дугорочних истраживачких програма и
- развој и имплементацију нових технологија у процесу производње у шумарству.

2.3. Развојни партнери

Подршка развојних партнера биће потребна за развој шумарског сектора до изградње система за одрживо финансирање из националних извора. Влада ће са донаторима и развојним агенцијама обезбедити механизме финансијске подршке за реализацију Националног шумарског програма.

2.4. Међународна финансијска помоћ

Активираће се остали извори финансирања развоја сектора, укључујући и кредите за складиштење угљеника и међународне фондове за подршку очувању биодиверзитета.

3. Секторска и међусекторска координација

У оквиру сектора шумарства створиће се форум за секторско планирање и координацију, односно Шумарски савет. Савет ће укључивати представнике Владе и министарства надлежног за област шумарства, осталих државних органа који имају утицај на развој шума и шумарства, представнике локалних власти, приватног сектора, научних и образовних институција и осталих важнијих интересних група. Шумарски савет је информативно, консултативно и координативно тело чији је првенствени задатак координација свих интересних група у сектору шумарства, водећи рачуна о руралном и регионалном развоју, заштити животне средине, као и о међународним конвенцијама, споразумима, директивама и процесима.

Шумарски савет омогућиће јавности, иностраним партнерима и свим заинтересованим странама укључивање у дебате о развоју шумарског сектора, чиме ће дати допринос унапређењу секторској и међусекторској сарадњи.

4. Реформа институција

Реформисаће се и ојачати институције шумарског сектора ради имплементације Стратегије. Ово ће бити засновано на:

- редефинисању улога и одговорности у шумарском сектору на централном, регионалним и локалним нивоима, као и редефинисању односа између институција у сектору шумарства,
- знатно повећаној улози приватног сектора у обезбеђењу добара и услуга од шуме,
- развоју и јачању невладиног сектора, институција и организација на локалном нивоу,
- дефинисању улоге шумарског сектора у укупном руралном развоју,
- транспарентности сектора шумарства.

Реформа шумарског сектора и реструктурирање његових функција подразумева редефинисање улога и одговорности за учеснике и побољшање координације у сектору. Ова стратегија представља полазну тачку за функционалну анализу институција у управљању и газдовању шумама.

Функционални приступ управљању шумама остварује се кроз следеће функције:

- извршна (учествовање у изради стручних основа у поступку припреме предлога шумарске стратегије, Националног шумарског програма, прописа у овој области, доношење и спровођење планских докумената уз учешће и информисање свих интересних група и јавности);
- надзорна (спровођење инспекцијске контроле примене прописа);

- подршка (спровођење саветодавне и финансијске подршке у циљу обезбеђења функција шума и развоја приватног сектора, од стране државе и њених институција);
- власничка (власничко управљање и одрживо газдовање шумама на начин који повећава њихову вредност и остваривање прихода).

У складу са Стратегијом, извршну, надзорну и функцију подршке оствариваће министарство надлежно за послове шумарства, док ће се власничка функција остваривати активностима правних и физичких лица, а према следећим основним принципима:

- извршна, надзорна и функција подршке, институционално се одвајају од газдовања шумама (власничка функција),
- израда секторске стратегије одваја се од процеса њене имплементације,
- надзор се реализује кроз инспекцијске послове у циљу остваривања одрживог газдовања шумама,
- функционално организовање надзора засновано је на административној подели Републике да би се омогућило упоређивање информација и сарадња у оквиру региона.

4.1. Управа за шуме

Управа за шуме представља орган управе у саставу министарства, која се образује за извршне и са њима повезане инспекцијске и стручне послове. Поред наведених послова, Управа за шуме представља сектор шумарства Србије у међународним организацијама, процесима и координира међународну сарадњу унутар сектора.

4.2. Предузећа за газдовање шумама

Влада ће ради остваривања власничке функције у односу на газдовање државним шумама пронаћи оптимално институционално и организационо решење, руководећи се следећим принципима:

- газдовање државним шумама ради остваривања прихода вршиће се у складу са законским одредбама о газдовању државним шумама и другим одговарајућим прописима,
- предузећа за газдовање државним шумама плаћају одговарајућу накнаду за коришћење овог ресурса, а иста ће се искључиво користити у сврху заштите и унапређења шума,
- газдовање шумама ради остваривања свих осталих функција шума мора бити адекватно валоризовано,
- предузетништво у шумарству регулисано је јединствено за обе врсте власништва над шумом,
- држава, као власник остварује приход од одрживог газдовања шумама,
- цене производа од шума се формирају на тржишним принципима,
- шумарство мора остварити конкурентност на међународном тржишту.

Влада се обавезује да ће, ради остваривања власничке функције и циљева Стратегије, приступити реструктурирању постојећих јавних предузећа за газдовање шумама.

4.3. Локална власт

Активности ће бити усмерене на разјашњавању улоге локалних власти у остваривању циљева Стратегије и изградњу људских капацитета на локалном нивоу. Ово укључује:

- инвестирање у очување, унапређење и заштиту шума на локалном нивоу,
- укључивање планова за газдовање шумама у планове развоја локалног подручја,
- слободан приступ и размену информација са локалном самоуправом,
- учешће у процесу установљавања и газдовања заштићеним природним добарима.

4.4. Приватни сектор

Влада ће значајније помоћи укључивање приватног сектора у развој шумарства, а посебно у подизању нових шума и интензивних засада, путем:

- боље саветодавне и техничке подршке,
- давањем финансијске подршке и економских олакшица,
- поједностављених и транспарентних административних процедура,
- обезбеђивања едукације и тренинга.

Поред овога, унапредиће се и регулатива која се односи на спровођење активности у приватним шумама у циљу одрживог газдовања, заштите животне средине и спровођења за друштво најбоље праксе у газдовању шумама уважавајући права и интересе приватних шумовласника.

4.5. Невладине организације

Активну улогу у пропагирању одрживог развоја сектора шумарства имају невладине организације, што се огледа у следећем:

- подизање свести локалног становништва за одрживо коришћење и очување шума,
- ојачавање демократског друштва,
- подршка активном учешћу у газдовању шумама на свим нивоима,
- подршка пружању саветодавних услуга,
- осигурање укључивања проблема на локалном нивоу у развојне процесе на националном нивоу,
- слободан приступ информацијама, њихова активна размена и објављивање.

5. Шумарско законодавство

Новим Законом о шумама обезбедиће се законски оквир за имплементацију Стратегије. Овим ће се заменити постојећи Закон о шумама из 1991. године. Влада ће, такође, предузети активности на усаглашавању Закона о заштити животне средине (2004), Закона о ловству (1993), Закона о водама (1991), Закона о пољопривредном земљишту (1992), Закона о наслеђивању (1995), Закона о јавним предузећима и обављању делатности од општег интереса (2000), Закона о локалној самоуправи (2002) и осталих прописа који на посредан или непосредан начин утичу на сектор шумарства.

Кључна питања новог законодавног оквира укључиће:

- одрживо газдовања шумама;
- успостављање механизма за учешће интересних група у развоју шумарства,
- постављање оквира за координацију и планирање у сектору,
- дефинисање улоге и одговорности институција и интересних група у сектору шумарства и успостављање јасних релација између државе и предузећа за газдовање државним шумама,
- успостављање реалног и функционалног система финансирања у шумарству,
- дефинисање оптималног модела организовања јавне шумарске службе за обављање послова у приватним шумама,
- усаглашавање са ратификованим међународним конвенцијама и протоколима у области шумарства, односно ЕУ правном реду (Ацџуис Цоммунаутаире).

6. Међународна и регионална сарадња

Република Србија као потписник већег броја међународних споразума који утичу на шумарски сектор, испуниће преузете обавезе кроз имплементацију у домаће законодавство. Влада ће се активно ангажовати на њиховом спровођењу. Република Србија ће као међународно признат чинилац, активно учествовати и у процесу доношења будућих међународних споразума, водећи рачуна о заштити својих националних интереса.

Ратификовани међународни споразуми од значаја за сектор шумарства су:

- Агенда 21,
- Оквирна конвенција УН о климатским променама,
- Конвенција о биодиверзитету,
- Резолуције Министарске конференције о заштити шума у Европи,
- Конвенција о прекограничном загађивању ваздуха на великим удаљеностима,
- Конвенција о мочварним подручјима (Рамсарска конвенција),
- Конвенција о међународној трговини угроженим встима – ЦИТЕС конвенција,
- Конвенција о заштити светске културне и природне баштине.

7. Праћење и оцењивање сектора

Влада ће оцењивати утицај институционалних реформи и стратегија развоја као дела Националног шумарског програма. Утицај ће се мерити коришћењем следећих могућих индикатора успеха:

- одржавање виталних еколошких услуга шума и очување биодиверзитета,
- одрживо коришћење ресурса,
- економски раст у области послова везаних за шуме и шумарство,
- повећање стандарда руралног и урбаног становништва које зависи од шума,
- видљива примена преузетих међународних обавеза,
- организовано и развијено приватно шумарство (основана удружења приватних шумовласника способна за активно учешће у доношењу одлука о развоју сектора),
- модернизација сектора државних шума.

Сви програми инвестирања у сектор шумарства садржаваће планове праћења и оцене успешности сектора и развити посебне индикаторе који указују на напредовање и утицај сектора. Резултати овог секторског праћења и оцене успешности биће редовно публиковани (сваке друге године) у виду Извештаја о стању сектора шумарства.

VI. ЗАВРШНИ ДЕО

Ова стратегија је основа за реформу система у области шумарства и за израду нормативних и других докумената из области шумарства.

Ову стратегију објавити у „Службеном гласнику Републике Србије“.

05 број 322-3931/2006
У Београду, 6. јула 2006. године
Влада
Потпредседник,
Ивана Дулић Марковић, с.р.

¹ Законска регулатива које утиче на сектор шумарства: Устав Републике Србије (1990); Закон о шумама (1991); Закон о заштити животне средине (2004); Закон о стратешкој процени утицаја на животну средину

(2004); Закон о процени утицаја на животну средину (2004); Закон о ловству (1993); Закон о просторном плану Републике Србије (1996); Закон о наслеђивању (1995); Закон о водама (1991); Закон о пољопривредном земљишту (1992); Закон о националним парковима (1993); Закон о средствима у својини Републике Србије (1995); Закон о привредним друштвима (2004); Закон о репродуктивном материјалу шумског дрвећа (2004).